

Dělení podle písma:

- a) **památky hlaholské**, většinou opisy starší předlohy, jazykové prvky dané oblasti mohou být sekundární:

Kyjevské listy, *Glagolitica* (Kyj)

uchovány: v knihovně Ukrajinské AV v Kyjevě

nalezeny: Jeruzalém nebo Sinaj, 1874, archimandrita Antonio, vl. jménem Kapustin

rozsah: 7 listů, 13 stran, 1 strana je palimpsest

obsah: překlad z latiny, část mešní knihy dle římského obřadu sakramentáře (knihy modliteb, z nichž se modlí celebrant při mši, a bohoslužebných úkonů)

doba: originál pochází z doby cyrilometodějské, dochovaný opis je z pol. 10. stol.; nejstarší dochovaná památka vůbec

oblast: jazyk obsahuje několik výrazných bohemismů/“moravismů“ (české střídnice za tj, dj a stj), památka je velkomoravského původu

první edice: Srezněvskij 1876, Jagić 1890

Kodex Zografský, *Kodeks Zografski, Codex Zographensis, Zografskoje četvero-(j)evangelije* (Zog)

uchován: Státní veřejná knihovna Saltykova-Ščedrina v Sankt Peterburg, Petrohrad

nalezen: nalezen Mihanovičem, Grigorovičem, Bovzelim 1843; dříve majetek kláštera zasvěceného bul. malíři Zografovi na hoře Athos (Řecko, Chalkidiki v Egejském moři)

rozsah: 304 listy, 288 – hlaholský text, zbylé listy – cyrilský

obsah: neúplné čtveroevangelium

doba: asi konec 10., nebo začátek 11. stol., některé texty jsou mladší

oblast: bulharsko-makedonská, jihoslovanská; formální a jazyková podoba: obla hlaholice nejstaršího období, jazykově starobylá památka

první edice: Srezněvskij, Jagić aj.

Kodex Mariánský, *Codex Marianus, Mari(j)inskoje četvero-(j)evangelije* (Mar)

uchován: od 1876 veřejná knihovna v Moskvě (dříve ve vlastnictví nálezce), nepatrná část v Národní knihovně ve Vídni

nalezen: Grigorovičem 1845; dříve majetek mariánského kláštera (kláštera Bohorodičky) na Athosu – odtud název

rozsah: přes 170 listů

obsah: neúplné čtveroevangelium

doba: 1. pol. 11. stol.

oblast: opis vznikl na území bulharsko-makedonském nebo srb.-chorvatském

první edice: Miklošič, Jagić (text transkribován do cyrilice) aj.

Kodex Assemanův, *Kodeks Assemaniego, Codex Assemanianus* (Ass)

uchován: v knihovně ve Vatikánu (také Vatikánský kodex)

nalezen: kardinálem Assemanim (orientalista a ředitel vatikánské knihovny), v Jeruzalémě, 1736

rozsah: 158 listů
obsah: výbor z evangelijních čtení podle kalendářní chronologie
doba: opis z 10. a 11. stol.
oblast: jihoslovanská
první zdařilá edice: Vajs a Kurz 1929

Evangelijní listy ochridské, Fragmenta Achridana

uchovány: v knihovně v Oděse
nalezeny: v Ochridu, Grigorovičem, 1845
rozsah: 2 listy
obsah: zlomek aprakos-evangelia
oblast: bulharsko-makedonská

Bojanský palimpsest

uchován: v knihovně v Moskvě
nalezen: v Bojanském klášteře u Sofie, Grigorovičem, 1845
rozsah: 109 listů, 42 z nich jsou hlaholsko-cyrilské palimpsesty
obsah: torzo aprakos-evangelia
doba: asi konec 11. stol., palimpsesty z 12-13 stol.
oblast: bulharská
první zdařilá edice: Vajs a Kurz 1929

Žaltář Sinajský, Psalterium Sinaiticum

uchován/nalezen: v klášteře sv. Kateřiny u hory Sinaj
nalezen: archimandritou Uspenským, 1850
rozsah: 177 listů
obsah: žalmy 1-137
doba: 11. stol.
oblast: bulharsko-makedonská; formální a jazyková podoba: předloha cyrilometodějská, jazykové prvky z oblasti makedonské
první zdařilá edice: Severjanov 1922

Euchologium Sinajské, Euchologium Sinaiticum

nalezen: archimandritou Uspenským v klášteře sv. Kateřiny u hory Sinaj
rozsah: 109 listů, 106 listů se nachází na stejném místě jako Žaltář S., zbylé listy v Sant Petěrburgu a Oděse
obsah: euchologion/-ium – liturgická kniha pravoslavné církve, texty, obřady, svátosti, mše, modlitební kniha, trebnik (obřadní příručka) na různé příležitosti: žehnání vody, postřížiny, zemědělské práce, nemoc, zpovědní řád, obřad přijímání mnišství, ... podle řeckého obřadu
doba: 11. stol.
oblast: bulharská
první edice: Geitler, Frček

Glagolita Clozův, *Glagolita Clozianus* (Clo)

uchován: většina v městském muzeu v Tridentu (Trento, italské Alpy), 2 listy v Innsbrucku (Rakousko); dřívější majitel – hrabě Parid Cloz, Ivan Frankopan
rozsah: 14 listů
obsah: homilie (výklad biblického textu, vlastní kázání) na pašiový týden – od Květné neděle po Velký pátek (Kristovo umučení na Velký pátek), překlad z řečtiny; jedna homilie – patrně kázání Metodějovo, obsahuje moravismy, i když území vzniku bylo nejspíš chorvatské
doba: 11. stol.
oblast: jihoslovanská
první edice: Kopitar 1836, Miklošič 1860, Srezněvskij 1866, Vondrák 1893

Pražské zlomky, *Fragmenta Pragensia* (Pra)

uchovány: v Praze, v kapitulním (při hlavním kostele) archivu
rozsah: 2 listy, z toho 1 list je palimpsest
obsah: mešní hymny, část oficia (druh modlitby, antifony k žalmům) na Velký pátek, podle řeckého obřadu, překlad z řečtiny
doba: nejstarší období velkomoravské; bohemismy/“moravismy“
oblast: tzv. čeký typ památky
první edice: Hófler – Šafařík 1857

Rylské hlaholské listy (Ryl)

uchovány: v Ryle, v Sant Petěrburgu
nalezeny: částečně Grigorovičem, část. Jirečkem v klášteře v Ryle (Bulharsko)
rozsah: 8 listů
obsah: homilie, modlitby
oblast: bulharská

b) **památky cyrilské:**

Sav(v)ina kniga (Sav)

autor: bulharský pop (duchovní) Sava – odtud název
uchována: dříve majetek Seredkinského kláštera nedaleko Pskova, nyní v Moskvě
rozsah: 129 listů
obsah: neúplné (aprakos-) evangelium (předloha řecká)
doba: 11. stol.
oblast: severovýchodní Bulharsko
první edice: Srezněvskij 1868, Ščepkin 1903

Eninský Apos/štol (Enin)

uchován: v muzeu v Kazanlaku v Bulharsku
nalezen: v kostele sv. Paraskevy v Enině v Bulharsku (1860)
obsah: 39 listů, praxapoštol
oblast: Bulharsko
první edice: Mirčev a Kodov 1965

Kodex Supraslský, *Supralskaja rukopis, Retkŭv sbornik* (Supra)

uchován: částečně v Lublani, v knihovně Saltykova-Ščerdina v Sant Petěrburgu, ve Varšavě
nalezen: v baziliánském klášteře na území dnešního severovýchodního Polska, poblíž hranic s Běloruskem (u města *Białystok*) profesorem univerzity ve Vilniusu Michałem Bobrowskim, 1825
rozsah: 285 listů
obsah: životy svatých a homilie na měsíc březen
doba: asi pol. 10 stol.
oblast: východní Bulharsko
první edice: Miklošič 1851, Srezněvskij 1868, Severjanov 1904

c) památky latinské:

Frizinské památky, *Brižinski spomeniki* (Fri); německá předloha, patří do slovinské (panonské) redakce stsl.

uchovány: v Mnichově
nalezeny: v klášteře sv. Korbiniana/Friesingen (severně od Mnichova v horním Bavorsku); jazykově staroslovinský text s prvky staroslověnštiny
obsah: zpovědní formule a modlitby
doba: konec 10., poč. 11. stol.
první edice: Koppen a Vostokov 1827, Kopitar, Janežič, Miklošič, Vondrák 1896

Doporučená literatura:

FIDLEROVÁ, A., KUČERA, K., REJZEK, J. *Základy staroslověnštiny*. Praha: FF UK, 2005.
KURZ, J. *Učebnice jazyka staroslověnského*. Praha: SPN, 1969.
VEČERKA, R. *Staroslověnské texty*. Brno: FF MU 1996.
VEČERKA, R. *Staroslověnština v kontextu slovanských jazyků*. Olomouc–Praha: Euroslavica, 2006.